

Projekt: Ekologické nároky vydry riečnej v územiach európskeho významu

Záverečná správa

Úvod

Vydra riečna (*Lutra lutra* Linnaeus, 1758), šelma z čeľade lasicovitých (*Mustelidae*), patrí k zaujímavým druhom živočíchov aj z pohľadu modernej biológie ochrany prírody (*Conservation biology*), ako multidisciplinárneho vedného odboru, využívajúceho zákonitosti biologických a iných prírodných, spoločenských i hospodárskych vied, ktorý sa aktívne podieľa na ochrane všetkých foriem biodiverzity (napr. SOULÉ 1985, 1986, PRIMACK 2004, GROOM et al. 2006, VAN DYKE 2008). Pochopenie biologických procesov súvisiacich s vymieraním druhov je pritom jedným z najdôležitejších cieľov biológie ochrany prírody, najmä pre efektívny manažment ich populácií i ochranárske prognózovanie a identifikáciu druhov, ktoré si vyžadujú okamžité ochranárske opatrenia.

Vydra riečna je najrozšírenejším z 13 recentne sa vyskytujúcich druhov vydier sveta (napr. KRUK 1995, 2006) (obr. 1). Vzhľadom na rozsiahly pôvodný areál ju zároveň popísali zároveň ako jeden z druhov s najväčším rozšírením zo všetkých palearktických cicavcov (CORBET 1966).

Hoci sa vydra riečna vyskytuje na väčšine územia Európy, s výnimkou Islandu a niektorých stredomorských ostrovov (napr. Baleárske ostrovy, Sardínia, Korzika, Kréta, Cyprus), jej súčasný areál má značne fragmentovaný charakter spôsobený recentným vymiznutím druhu v niektorých oblastiach (obr. 2), ku ktorému došlo najmä v priebehu minulého storočia (napr. MASON & MACDONALD 1986, MACDONALD & MASON 1994). Od deväťdesiatych rokov 20. storočia je však zaznamenaný nárast početnosti populácie vydry riečnej vo väčšine európskych krajín (napr. CONROY & CHANIN 1998, 2000, REUTHER 1998, ROOS et al. 2001).

Obr. 2: Rozšírenie vydry riečnej v Európe (podľa CHANIN 2003b)

Hoci vydra riečna patrí k najintenzívnejšie skúmaným druhom lasicovitých šeliem (Mustelidae), v mnohých krajinách, v ktorých sa vyskytuje, stále nie sú známe viaceré základné populačné charakteristiky tohto druhu (HÁJKOVÁ 2008). Pritom lepšie poznanie statusu a distribúcie vydry je nevyhnutné pre jej efektívny ochranársky manažment.

Okrem toho je dôležité podporovať rozvoj rentabilných (finančne efektívnych) metód, založených na sledovaní pobytových znakov a prejavov aktivity vydry, ale tiež implementovať štúdie rozvíjajúce jestvujúce metódy. Nutné je uplatňovať nové prístupy, napríklad ochranársku genetiku (*Conservation genetics*). Jej rýchly rozvoj podmienil najmä objav polymerázovej reťazovej reakcie (*polymerase chain reaction*, PCR), ktorá umožňuje získať genetickú informáciu aj z veľmi malých vzoriek. Táto skutočnosť prispela k využívaniu neinvazívnych genetických metód (analýze DNA izolovanej z trusu) aj pri štúdiu populácií vydier, napr. HÁJKOVÁ et al. 2004, 2007, LAMPA et al. 2008, JANSSEN et al. 2008).

Inak tomu, bohužiaľ, nie je ani na Slovensku, kde je vydra pôvodným živočíšnym druhom. Z celého územia Slovenska absentujú napríklad viaceré dôležité základné informácie, ktorých poznanie je nevyhnutným základom pre vypracovanie a realizáciu efektívnych ochranárskych opatrení (napr. informácie o jej početnosti, štruktúre populácie, pomere pohlaví a pod.). Ichtyofágna (piscivorná) vydra sa pritom radí medzi tzv. „konfliktné“ druhy živočíchov. Preto sa názory verejnosti na jej „užitočnosť“, resp. „škodlivosť“ diametrálne odlišujú. Navyše z dôvodu nočnej aktivity (ktorej vrchol býva spravidla za súmraku a pri svitaní) i samotárskeho spôsobu života sú vydry (samce sa nepodieľajú na výchove mláďat, ktoré ostávajú s matkou zhruba do 12. – 13. mesiaca) zriedka

pozorovateľné a ťažko skúmateľné. Výskum druhu je preto založený na nepriamych technikách, najmä na zisťovaní pobytových znakov (stôp, prítomnosti a množstva trusu na lokalite, úkrytov a pod.).

Vydra riečna je vo väčšine krajín svojho areálu chránená viacerými právnymi predpismi a medzinárodnými dohovormi (na národnej až nadnárodnej úrovni).

V Smernici Rady 92/43/EHS z 21. mája 1992 o ochrane prírodných biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín (tzv. „smernica o biotopoch“) je vydra zaradená v prílohách II (Druhy živočíchov a rastlín, významné z hľadiska Spoločenstva, ochrana ktorých si vyžaduje určenie osobitných území ochrany) a IV (Druhy živočíchov a rastlín, významné z hľadiska Spoločenstva, ktoré si vyžadujú prísnu ochranu). Na základe smernice o biotopoch musia členské štáty EÚ každých šesť rokov vypracovať správu o vykonaní opatrení podľa tejto smernice (tzv. reporting).

Na Slovensku jej ochranu zabezpečujú právne predpisy ochrany prírody a krajiny i poľovníctva. Ochranu vydry a jej biotopov v súčasnosti zabezpečuje Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny, platný od 1.1. 2003 (v znení neskorších zmien a doplnkov). Vydra je zaradená v prílohe č. 4 (Zoznam druhov európskeho významu, druhov národného významu, druhov vtákov a prioritných druhov, na ktorých ochranu sa vyhlasujú chránené územia, časť B) a v prílohe č. 6 (Zoznam chránených živočíchov a ich spoločenská hodnota, časť A Druhy európskeho významu) Vyhlášky Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 24/2003 Z. z., ktorou sa vykonáva uvedený zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny (v znení neskorších zmien a doplnkov). Spoločenská hodnota je 1327,75 € za jedinca. Štát zároveň zodpovedá za škodu spôsobenú vydrou na rybách chovaných na hospodársky účel v rybníkoch alebo rybochovných zariadeniach a na základe písomnej žiadosti a znaleckých posudkov poskytuje (vypláca) náhradu tejto škody (v rokoch 2003-2009 bolo podaných 6 žiadostí, z toho v 5 prípadoch boli škody priznané a uhradená čiastka 364 882,- Sk = 12 112 EUR).

Na Slovensku je vydra riečna predmetom ochrany v 91 územiach Európskeho významu v oboch biogeografických regiónoch (panónskom i alpskom), v ktorých sa nachádza naše územie (obr. 5).

Európska únia, ktorá je samostatným signatárom Dohovoru CITES, implementovala tento dohovor aj do európskej legislatívy formou viacerých nariadení, ktoré sú pre všetky členské štáty záväzné. V zmysle Nariadenia Komisie (ES) č. 407/2009 zo 14. mája 2009,

ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (ES) č. 338/97 o ochrane druhov voľne žijúcich živočíchov a rastlín reguláciou obchodu s nimi je teda vydra riečna zaradená v prílohe A, teda požíva najprísnejšiu ochranu. V praxi to znamená, že je zakázaný odchyt, obchodovanie, dovoz a vývoz, ako aj akákoľvek komerčná činnosť a vyžaduje sa evidencia a nezameniteľné označenie na živé jedince alebo ich časti. Uvedené Nariadenie Komisie (a jeho predošlé verzie) Slovenská republika ako členský štát implementovala do slovenských právnych predpisov zákonom NR SR č. 15/2005 Z.z. o ochrane druhov voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín reguláciou obchodu s nimi a o zmene a doplnení niektorých zákonov, platný od 1.4.2005 a vykonávacou vyhláškou MŽP SR č. 110/2005 Z.z. ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o ochrane druhov voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín reguláciou obchodu s nimi a o zmene a doplnení niektorých zákonov, platná od 1.4.2005.

V zmysle zákona č. 274/2009 Z. z. o poľovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov je „populácia voľne žijúcich vydier srstnatou zverou“. Podľa Vyhlášky Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky č. 344/2009 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon o poľovníctve je celoročne chráneným druhom.

Vydra riečna patrí k druhom, pre ktoré sa vypracovávajú tiež medzinárodné akčné plány na ich ochranu (napr. MACDONALD & MASON 1990).

Už v roku 2001 bol vypracovaný a v roku 2002 schválený program záchrany vydry riečnej na Slovensku na dobu piatich rokov (URBAN & KADLEČÍK 2001), aktualizovaný v roku 2009 (KADLEČÍK et al. 2009). Aktualizovaná verzia nebola zatiaľ schválená. Program záchrany je zameraný najmä na realizáciu aktivít na úseku monitoringu a manažmentu druhu s cieľom zabezpečiť trvalú stabilitu a prosperitu jeho populácie a jej prežívanie v priaznivom stave.

Cieľom toho projektu bolo:

- 1) zmapovať aktuálne rozšírenie vydry riečnej na celom Slovensku,
- 2) zmapovať aktuálne rozšírenie vydry riečnej vo všetkých 91 územiach európskeho významu, v ktorých je tento druh predmetom ochrany,
- 3) zmapovať najdôležitejšie faktory ohrozenia, pôsobiace na vydru riečnu v Chránených územiach európskeho významu, v ktorých je tento druh predmetom ochrany
- 4) vypracovať návrh na ďalší monitoring druhu pre potreby reportingu pre EK ako aj pre jeho manažment.

Metodika

Výskum sme uskutočnili mapovaním v dvojiciach od júna do októbra 2010, pričom sme ho vykonávali počas 49 dní. Medzi lokalitami sme sa presúvali osobnými autami a dané lokality sme broдили.

Mapovanie vydry riečnej sme po skúsenostiach, získaných počas prvého mapovania, zrealizovaného v zime 2007/2008 (cf. URBAN 2008, 2010, URBAN et al. 2008), resp. mapovania v predtým nezmapovaných kvadrátoch v zime 2008/2009 (URBAN 2010, URBAN et al. 2010) vykonávali mierne modifikovanou (upravenou) štandardnou metódou IUCNIUCN/SSC Otter Specialist Group, založenou na vyhľadávaní pobytových znakov vydry (trusové a pachové značky, stopy) v rámci siete kvadrátov (cf. REUTHER et al. 2000, KUČEROVÁ et al. 2001, POLEDNÍK et al. 2007, 2008, URBAN & ADAMEC 2007). Keďže v našich podmienkach je zaužívané používanie kvadrátov Databanky fauny Slovenska (DFS) približne 10×12 km, vychádzajúcich zo stredoeurópskej siete, založenej na zemepisných súradniciach vymedzujúcich mapové polia (kvadráty), mapovali sme v týchto kvadrátoch a nie v štvorcoch 10×10 km (UTM; WGS 84) (URBAN & ADAMEC 2007). Skontrolovali sme všetkých 429 kvadrátov, nachádzajúcich sa, resp. zasahujúcich na územie Slovenska.

V každom kvadráte sme skontrolovali 4 - 6 lokalít (najčastejšie mosty, alebo iné dôležité „uzlové miesta“ vydry). Preto sme každý kvadrát rozdelili na štyri kvadranty. V každom kvadrante bola vybraná najvhodnejšia (najperspektívnejšia) lokalita (najvhodnejší je ľahko prístupný a v teréne i na mape dobre identifikovateľný most, alebo sútok s naplaveninami, kamennými, či betónovými šikmými brehmi) a príslušné 300 metrové úseky toku a oboch behov nad a pod touto lokalitou (aby celý skontrolovaný úsek mal 600 m). Na danom 600 m úseku sme zisťovali prezenciu, alebo absenciu pobytových znakov vydry (stopy, trus, výlučky análnych žliaz, zvyšky po konzumácii potravy, úkryty). Porovnaní

s predošlými mapovaniami sme pobytové znaky vydry sledovali na 600 m úsekoch, nie na 300 m.

V prípade kvadrátov, v ktorých sa nachádzajú Územia európskeho významu (ÚEV), vyhlásené aj pre ochranu vydry riečnej, sme dané lokality volili prioritne v týchto územiach. V prípade nájdenia pobytového znaku vydry sme zaznamenávali substrát, na ktorom bol umiestnený pobytový znak, čerstvosť trusu (modifikovanou metódou podľa BASS et al. 1984, URBAN 1999, URBAN & TOPERCER 2001), rozmery stôp, resp. premenné úkrytu (povrchový, resp. podpovrchový, počet vchodov, výška nad hladinou, vzdialenosť od brehu a pod.).

V prípade, keď sme pobytový znak, resp. znaky vydry zistili už v prvom kvadrante daného kvadrátu, považovali sme celý kvadrát za „pozitívny“ a ostatné kvadranty sa už (v dôsledku časovej aj finančnej náročnosti) nekontrolovali. Začínali sme kvadrantom, ktorý bol najbližšie k trase presunu, nie kvadrantom „a“. Pokiaľ sme ani na jednej zo 4 lokalít v danom kvadráte nezistili pobytové znaky vydry, vybrali sme ďalšie 2 vhodné lokality v rámci celého kvadrátu (v kvadrátoch mimo ÚEV s výskytom vydry bolo jedno, v ktorom kvadrante sa nachádzali, v prípade kvadrátov, v ktorých sa nachádzajú ÚEV vyhlásené kvôli vydre, sme sa zamerali na ne), ktoré sme skontrolovali. V prípade negatívneho výsledku aj na týchto dvoch lokalitách (celovo na 6 skontrolovaných lokalitách v celom kvadráte) sme daný kvadrát považovali za „negatívny“.

Počas mapovania sme skontrolovali všetkých 429 kvadrátov DFS, nachádzajúcich sa na území Slovenska, so zameraním na čo najväčší počet kvadrantov v 91 ÚEV vyhlásených pre ochranu vydry riečnej.

V 25 ÚEV (lokalizovaných prevažne na strednom Slovensku) sme okrem toho použili modifikovanú metódu odhadu návštevnosti, založenú na opakovaných kontrolách pobytových znakov vydier pod mostom, resp. mostami (POLEDNÍK et al. 2008). V každej lokalite (ÚEV), resp. v jej tesnej blízkosti (v prípade, že ÚEV je rozlohou malé a na jeho území sa nenachádza žiaden most) sme vybrali 1-3 tzv. „vhodné“ mosty (priechodné pre vydru, ktorých konštrukčné riešenie umožňuje značkovanie a značkovacie lokality sú v dostatočnej výške nad vodnou hladinou, aby sa minimalizovala možnosť spláchnutia značiek vodou - hoci na niektorých lokalitách k tomu došlo, vzhľadom na extrémne výkyvy počasia a prietoky). Počet mostov závisel od veľkosti danej lokality. Spolu sme kontrolovali 45 mostov. Ich výber bol prispôbený logistike kontrol s využitím osobných automobilov na presun. Na každej lokalite sme uskutočnili päť (pôvodná metodika odporúča 10) kontrol približne v týždňových

intervaloch. Počas nich sme kontrolovali oba brehy a zaznamenávali všetky pobytové znaky, pričom sme ich delili na tie z predošlej noci a ostatné. Po každej kontrole boli pobytové znaky odstránené.

Zisťovali sme ako často vydry pod mostom prechádzajú/značkujú. Ich návštevnosť sme vypočítali z nálezov pobytových značiek a odlišnej pravdepodobnosti nálezu trusu z predošlej noci a staršieho trusu (z ďalších nocí medzi kontrolami) (GRUBER et al. 2007). Návštevnosť sa pohybovala medzi hodnotami 0 (vydry most nenavštívili počas celej doby) a 1 (vydry navštívili most každou noc v sledovanom období).

Na každom z 91 ÚEV sme sledovali a evidovali vybrané negatívne faktory prostredia, pričom sme ich zvolili tak, aby korešpondovali s faktormi uvedenými v programe záchranu vydry (KADLEČÍK et al. 2009).

Výsledky

1) Aktuálne rozšírenie vydry riečnej na Slovensku

Počas celoplošného mapovania vydry riečnej sme jej výskyt zaznamenali v 349 kvadrátoch (81,4 % zo všetkých 429 kvadrátov, nachádzajúc sa, resp. zasahujúcich na územie Slovenska) a 80 kvadrátov (18,7 %) bolo negatívnych (neboli v nich zaznamenaná žiadne pobytové znaky vydry riečnej). Toto mapovanie bolo vôbec prvé celoplošné na území Slovenska, kedy boli v relatívne krátkom čase (5 mesiacov) malým tímom ľudí zmapované všetky kvadráty a kontrolované 600 m úseky.

Počas oboch mapovaní v zimách 2007/2008, resp. 2008/2009 bolo skontrolovaných len 328 kvadrátov Databanky fauny Slovenska (76,5 % zo všetkých 429 kvadrátov). Pozitívnych bolo 292 kvadrátov (89 % zo všetkých kontrolovaných kvadrátov; 68 % zo všetkých 429 kvadrátov na Slovensku) a negatívnych bolo 36 kvadrátov (11 %; 8,4 %) (URBAN 2010, URBAN et al 2010).

Vydra riečna sa v súčasnosti vyskytuje na väčšine územia Slovenska (s výnimkou častí západného a juhovýchodného Slovenska). K najvýznamnejším oblastiam, resp. povodiam jej výskytu patra povodia horných a stredných tokov riek Hron (vrátane prítokov Čierny Hron a Slatina), Váh (vrátane prítokov Turiec, Orava a Kysuca), Ipel', Torysa, Topľa, Poprad a Dunajec.

Pobytové znaky vydry sme zaznamenali na vodných tokoch a prietochných kanáloch všetkých veľkostí i na rôznych typoch stojatých vôd (kanály, prírodné jazerá, rybníky, nádrže). Pravidelne sme ich nachádzali najmä na podhorských riekach stredného, severného a severovýchodného Slovenska a ich prítokoch. Druh absentuje najmä v niektorých oblastiach nížinatej a pahorkatinovej časti západného a juhovýchodného Slovenska. Na západnom Slovensku (napr. v Podunajskej nížine, Trnavskej pahorkatine) nebol zistený v upravených a v mnohých prípadoch znečistených tokoch, bez pobrežnej vegetácie, alebo s výrazne fragmentovanou vegetáciou a nepriechodnými objektami (priepustami a mostami). Na juhu východného Slovenska sa trvalo vyskytuje vo všetkých väčších riekach s prítokmi, pričom sa nachádza tiež v systéme kanálov v najjužnejšej časti Východoslovenskej nížiny.

Najnižší výskyt sme zaznamenali na rieke Bodrog pri Strede nad Bodrogom (100 m) a pri Kamenici nad Hronom (103 m). Najvyššie výskyt boli zaznamenané vo vysokých pohoriach. Stopy vydry sme napríklad zistili v záveroch Vajskovskej i Jánskej doliny (vo výškach 1300 – 1400 m).

2) Aktuálne rozšírenie vydry riečnej vo všetkých 91 územiach európskeho významu, v ktorých je tento druh predmetom ochrany

Počas mapovania vydry riečnej v 91 územiach európskeho významu (obr. 5) v lete 2010 sme jej pobytové znaky zaznamenali v 76 územiach (83,5 %) a v ďalších 15 (16,5 %) sme nenašli žiadne prejavy prítomnosti tohto druhu. Negatívne výsledky sme zistili prevažne v územiach s menšou výmerou, ktoré zahŕňajú iba časť biotopov i domovských okrskov vydier, ale tiež v územiach s veľkou rozlohou (napr. SKUEV0205 Hubková s výmerou 2 796,71 ha, SKUEV0184 Burda s rozlohou 1 416,61 ha, resp. SKUEV0313 Devínske jazero s rozlohou 1 307,81 ha). Vzhľadom na skutočnosť, že šlo o jednorázový výskum, ktorý (z organizačných dôvodov) prebiehal v lete, kedy bola v našich podmienkach zaznamenaná najnižšia značkovacia aktivita vydier (napr. URBAN & TOPERCER 2001), a navyše klimatické i hydrologické pomery boli v čase mapovania rozkolísané až extrémne, nemožno z výsledkov vyvodzovať podrobnejšie závery o prítomnosti, resp. neprítomnosti vydry v daných územiach. Podobné mapovanie je potrebné čím skôr zopakovať v zimných mesiacoch (aj vo vzťahu k potrebe reportovacej povinnosti).

Obr. 5 Územia európskeho významu na Slovensku, ktorých je predmetom ochrany vydry riečna (autor P. PASTOREK, ŠOP SR Banská Bystrica).

Tab. 2 Prehľad výsledkov mapovania vydry riečnej v 91 Územiach európskeho významu, v ktorých je tento druh predmetom ochrany, v lete 2010.

Kód územia	Názov územia	Výmera (ha)	Prítomnosť vydry
SKUEV0003	Rieka Rimava	4,068	Áno
SKUEV0006	Rieka Latorica	7495,903	Áno
SKUEV0048	Dukla	6874,267	Áno
SKUEV0049	Alúvium Rieky	13,077	Áno
SKUEV0059	Jelšie	27,811	Áno
SKUEV0063	Ublianka	45,416	Áno
SKUEV0069	Búčske slanisko	44,382	Nie
SKUEV0072	Detvice	106,371	Nie
SKUEV0073	Listové jazero	41,969	Áno
SKUEV0075	Klátovské rameno	263,704	Áno
SKUEV0077	Dunajské trstiny	164,852	Nie
SKUEV0083	Eliášovský les	32,25	Nie
SKUEV0084	Zátoň	87,131	Áno
SKUEV0090	Dunajské luhy	4297,886	Áno
SKUEV0092	Dolnovážske luhy	201,478	Áno
SKUEV0094	Veľký les	40,83	Áno
SKUEV0112	Slovenský raj	15696,07	Áno
SKUEV0141	Rieka Belá	471,659	Áno
SKUEV0142	Hybica	9,633	Áno

SKUEV0143	Biely Váh	73,759	Áno
SKUEV0146	Blatá	356,189	Áno
SKUEV0147	Žarnovica	18,387	Áno
SKUEV0151	Vrchovisko pri Pohorelskej Maši	19,812	Áno
SKUEV0155	Alúvium Starej Nitry	408,19	Áno
SKUEV0159	Alúvium Žitavy	29,602	Áno
SKUEV0160	Karáb	75,934	Nie
SKUEV0163	Rudava	2257,75	Áno
SKUEV0164	Revúca	44,656	Áno
SKUEV0182	Čičovské luhy	459,604	Áno
SKUEV0183	Veľkolélsky ostrov	328,654	Áno
SKUEV0184	Burda	1416,607	Nie
SKUEV0192	Prosečné	2697,655	Áno
SKUEV0205	Hubková	2796,71	Nie
SKUEV0209	Morské oko	14962,15	Áno
SKUEV0211	Danova	891,343	Nie
SKUEV0221	Varínka	154,588	Áno
SKUEV0222	Jelešňa	66,879	Áno
SKUEV0225	Muránska planina	20315,21	Áno
SKUEV0227	Čiližské močiare	61,476	Áno
SKUEV0229	Bukovské vrchy	29215,13	Áno
SKUEV0232	Rieka Laborec	15,971	Áno
SKUEV0233	Tok Udavy s prítokom Iľovnice	21,55	Áno
SKUEV0234	Ulička	101,814	Áno
SKUEV0235	Kanál Stretavka	17,753	Áno
SKUEV0238	Veľká Fatra	43600,81	Áno
SKUEV0243	Rieka Orava	435,055	Áno
SKUEV0251	Zázrivské lazy	2808,095	Áno
SKUEV0252	Malá Fatra	21918,45	Áno
SKUEV0253	Váh	251,902	Áno
SKUEV0255	Šujské rašelinisko	12,232	Áno
SKUEV0256	Strážovské vrchy	29366,39	Áno
SKUEV0257	Poiplie	406,072	Áno
SKUEV0258	Tlstý vrch	1159,212	Áno
SKUEV0259	Stará hora	2799,139	Áno
SKUEV0260	Mäsiarsky bok	321,289	Áno
SKUEV0263	Hodrušská hornatina	11705,43	Áno
SKUEV0264	Klokoč	2568,296	Áno
SKUEV0265	Suť	9806,076	Áno
SKUEV0266	Skalka	10844,61	Áno
SKUEV0268	Buková	9,449	Nie
SKUEV0273	Vtáčnik	9619,045	Áno
SKUEV0282	Tisovský kras	1469,966	Áno

SKUEV0285	Rieka Muráň s prítokmi	204,285	Áno
SKUEV0287	Galmus	2690,066	Áno
SKUEV0288	Kysucké Beskydy a Riečnica	7326,574	Áno
SKUEV0290	Horný tok Hornádu	290,061	Áno
SKUEV0293	Kľúčovské rameno	539,819	Áno
SKUEV0302	Ďumbierske Nízke Tatry	46583,31	Áno
SKUEV0303	Alúvium Hrona	259,755	Áno
SKUEV0304	Oravská vodná nádrž	251,338	Áno
SKUEV0307	Tatry	61735,3	Áno
SKUEV0309	Rieka Poprad	34,334	Áno
SKUEV0310	Kráľovoľské Nízke Tatry	35513,27	Áno
SKUEV0312	Devínske alúvium Moravy	173,288	Nie
SKUEV0313	Devínske jazero	1307,826	Nie
SKUEV0314	Morava	372,33	Nie
SKUEV0328	Stredné Pohornádie	7275,577	Áno
SKUEV0331	Čergovský Minčol	4144,688	Áno
SKUEV0336	Rieka Torysa	22,12	Áno
SKUEV0337	Pieniny	1301,22	Áno
SKUEV0338	Plavečské štrkoviská	66,24	Áno
SKUEV0357	Cerová vrchovina – lesné biotopy	2626,482	Áno
SKUEV0365	Dálovský močiar	90,22	Nie
SKUEV0366	Drienčanský kras	1719,963	Áno
SKUEV0382	Turiec a Blatničianka	284,162	Áno
SKUEV0387	Beskyd	5415,379	Áno
SKUEV0393	Dunaj	1511,167	Áno
SKUEV0395	Pohrebište	85,832	Nie
SKUEV0396	Devínske lúky	40,5	Nie
SKUEV0398	Slaná	36,768	Áno
SKUEV0399	Bacúšska jelšina	4,26	Áno

V rámci overovania modifikovanej metódy odhadu návštevnosti, založenej na opakovaných kontrolách pobytových znakov vydier pod 45 mostami v 25 ÚEV sme pobytové znaky vydry nezistili iba na jednej lokalite (pod 1 mostom) v ÚEV Dálovský močiar. V tejto lokalite sme ani počas mapovania vydry riečnej vo všetkých 91 ÚEV nezistili pobytové znaky vydry. Pod 7 mostami (Hronská Breznica v ÚEV Suť, Lučatin a Medzibrod v ÚEV Ďumbierske Nízke Tatry, Polomka a Bujakovo v ÚEV Alúvium Hrona, Sklené a Socovce v ÚEV Turiec a Blatničianka) sme zistili pobytové znaky počas každej kontroly.

Uvedenú metódu je vhodné použiť pri monitoringu v ÚEV na Slovensku.

			Hodruša Hámre	0	0	1	0	0	0,2
			Rudno nad Hronom	0	1	1	0	0	0,4
SKUEV0264	Klokoč	2568,296	1						
			Vyhne	0	1	0	1	0	0,4
SKUEV0265	Suť	9806,076	2						
			Sklené Teplice	1	1	0	1	1	0,8
			Hronská Breznica	1	1	1	1	1	1
SKUEV0266	Skalka	10844,612							
			Kozelník	0	1	0	0	1	0,4
			Banský Studenec	0	0	1	1	0	0,4
SKUEV0273	Vtáčnik	9619,045	1						
			Radobica	0	0	1	0	0	0,2
SKUEV0302	Ďumbierske Nízke Tatry	46583,313							
			Lučatín	1	1	1	1	1	1
			Medzibrod	1	1	1	1	1	1
			Jasenie	0	1	0	0	1	0,4
SKUEV0303	Alúvium Hrona	259,755	3						
			Polomka	1	1	1	1	1	1
			Beňuš	0	1	1	0	1	0,6
			Bujakovo	1	1	1	1	1	1
SKUEV0310	Kráľovoľské Nízke Tatry	35513,273							
			Čierny Váh	0	1	1	0	1	0,6
			Svarín	0	0	0	1	1	0,4
			Malužiná	1	0	0	1	1	0,6
SKUEV0365	Dáľovský močiar	90,22	1						
			Veľká nad Ipľom	0	0	0	0	0	0
SKUEV0382	Turiec a Blatničianka	284,162	3						
			Sklené	1	1	1	1	1	1
			Dubové	1	1	0	0	1	0,6
			Socovce	1	1	1	1	1	1
SKUEV0399	Bacúšska jelšina	4,26	1						
			Bacúch	1	1	1	1	0	0,8

3) Faktory ohrozenia, pôsobiace na vydrú riečnu v Chránených územiach európskeho významu

Výskyt vydry riečnej je limitovaný predovšetkým dostatočným množstvom dostupnej nekontaminovanej potravy, ktorá je kľúčovým zdrojom tohto druhu. Priaznivý stav vydry môže byť preto výrazne ovplyvňovaný prípadnými výkyvmi v potravnnej ponuke. Zastúpenie jednotlivých zložiek potravy sa mení podľa ich dostupnosti, čo platí aj v podmienkach

Slovenska. Potravu a jej množstvo ovplyvňuje aj stav vodných tokov, ich napriamovanie a regulácie, migračné bariéry, znečistenie, vrátane ich tepelného znečistenie a nezamŕzania počas zimy, čím ryby strácajú ochranu pred inými predátormi (čo sa výrazne negatívne prejavuje najmä v regulovaných a napriamených úsekoch riek s malým množstvom úkrytov).

K základným existenčným nárokom vydry riečnej a kľúčovým faktorom ovplyvňujúcim rozšírenie druhu patrí hneď po dostatočnom množstve potravy dostatok vhodných a bezpečných úkrytov. Vo väčšine jej areálu jej výskyt koreluje s pobrežnou vegetáciou (MASON & MACDONALD 1986). Dostatočná pokrývnosť brehovej vegetácie je všeobecne dôležitým faktorom pre prítomnosť vydry na daných tokoch a vodných plochách (BO MADSEN & PRANG 2001). V mnohých prípadoch bolo jej odstránenie jedným z hlavných vplyvov na zníženie úkrytových možností vydier. Výsledky výskumu z britských ostrovov napríklad potvrdili, že počet pobytových znakov (trusových a pachových značiek) vydier významne koreloval práve s hustotou jaseňa štíhleho (*Fraxinus excelsior*) a javorom horským (*Acer pseudoplatanus*) a s početnosťou potenciálnych úkrytov vydier, 46 % ktorých sa nachádzalo práve v koreňových systémoch uvedených drevín (MACDONALD & MASON 1983, MASON 1995).

Vydra je pomerne prispôsobivý živočích, ale je citlivá na zmenu charakteru prostredia. V dôsledku prudkého úbytku pobrežných biotopov došlo k zmenšeniu životného prostredia vydry v mnohých oblastiach Slovenska, najmä na západnom a juhovýchodnom Slovensku. V druhej polovici minulého storočia došlo k plošnej likvidácii a odvodňovaniu mokradí, k napriamovaniu a regulácii vodných tokov, čo viedlo tiež k úbytku potravných základov vydry a k likvidácii brehovej vegetácie, dôležitej z hľadiska úkrytových možností. K uvedeným aktivitám dochádzalo (a stále dochádza) najmä v dôsledku rozvoja poľnohospodárstva a protipovodňových úprav.

V posledných približne dvoch – troch desaťročiach došlo k prudkému nárastu rekreačného využívania tečúcich i stojatých vôd a k zvýšeniu rušivých vplyvov v ich blízkosti. Vydra je však do určitej miery schopná tolerovať vysokú hladinu disturbance, pokiaľ má dostatok bezpečných odpočinkových a úkrytových lokalít (napr. GREEN et al. 1984, KEMENES & DEMETER 1995).

Úbytok a fragmentácia biotopov sú podľa niektorých autorov (napr. GROOMBRIDGE 1992, HEYWOOD 1995) najzávažnejšími príčinami súčasného vymierania a ohrozenia druhov, vrátane vydry riečnej .

Fragmentácia biotopov (*habitat fragmentation*), proces pri ktorom je pôvodný veľký biotop rozdelený na niekoľko menších častí za súčasného zníženia jeho celkovej rozlohy (REED et al. 1996), môže mať pozitívny, resp. až vysoko negatívny vplyv na mnoho taxónov organizmov i ekologických procesov. Nízka miera fragmentácie krajiny rozrôzňuje a zároveň vytvára priestor pre migráciu druhov. Na druhej strane vysoko fragmentovaná krajina vedie spravidla k zníženiu biodiverzity a v extrémnych prípadoch až k vymieraniu druhov.

Tab. 4 Prehľad výsledkov mapovania vydry riečnej v 91 Územiach európskeho významu, v ktorých je tento druh predmetom ochrany, v lete 2010.

Kód územia	Názov územia	Výmera (ha)	Negatívne faktory	Poznámka
SKUEV0003	Rieka Rimava	4,068	2	
SKUEV0006	Rieka Latorica	7495,903	2, 3, 4?, 5, 6?	
SKUEV0048	Dukla	6874,267	0	
SKUEV0049	Alúvium Rieky	13,077	2, 4?	
SKUEV0059	Jelšie	27,811	0	veľkosť
SKUEV0063	Ublianka	45,416	1, 2, 6?	
SKUEV0069	Búčske slanisko	44,382	1, 2, 4?	
SKUEV0072	Detvice	106,371	2	
SKUEV0073	Listové jazero	41,969	1, 2	prepojenie biotopov
SKUEV0075	Klátovské rameno	263,704	2, 4?, 6?	
SKUEV0077	Dunajské trstiny	164,852	0	
SKUEV0083	Eliášovský les	32,251	1	veľkosť
SKUEV0084	Zátoň	87,131	2	
SKUEV0090	Dunajské luhy	4297,886	1, 2, 3	
SKUEV0092	Dolnovážske luhy	201,478	2	
SKUEV0094	Veľký les	40,831	1	prepojenie biotopov
SKUEV0112	Slovenský raj	15696,072	2, 3, 5	
SKUEV0141	Rieka Belá	471,659	1, 2, 5	
SKUEV0142	Hybica	9,633	2	veľkosť
SKUEV0143	Biely Váh	73,759	2	
SKUEV0146	Blatá	356,189	2	prepojenie biotopov
SKUEV0147	Žarnovica	18,387	2, 5	
SKUEV0151	Vrchovisko pri Pohorelskej Maši	19,812	5	veľkosť
SKUEV0155	Alúvium Starej Nitry	408,192	2	
SKUEV0159	Alúvium Žitavy	29,602	2, 6?	veľkosť
SKUEV0160	Karáb	75,934	2, 6?	
SKUEV0163	Rudava	2257,750	0	
SKUEV0164	Revúca	44,656	2, 5	
SKUEV0182	Čičovské luhy	459,604	2, 6?	
SKUEV0183	Veľkolélsky ostrov	328,654	2	

SKUEV0184	Burda	1416,607	1, 2, 5	
SKUEV0192	Prosečné	2697,655	2	
SKUEV0205	Hubková	2796,710	0	
SKUEV0209	Morské oko	14962,151	1, 2, 3	
SKUEV0211	Danova	891,343	0	
SKUEV0221	Varínka	154,588	1, 2, 5	
SKUEV0222	Jelešňa	66,879	2, 5	
SKUEV0225	Muránska planina	20315,211	1, 2, 3, 5	
SKUEV0227	Čiližské močiare	61,476	1, 2, 3, 4?	
SKUEV0229	Bukovské vrchy	29215,130	0	
SKUEV0232	Rieka Laborec	15,971	1, 2, 3, 5	veľkosť
SKUEV0233	Tok Udavy s prítokom Iľovnice	21,551	1, 2	veľkosť
SKUEV0234	Ulička	101,814	1, 2, 5	
SKUEV0235	Kanál Stretavka	17,753	3, 4?	veľkosť
SKUEV0238	Veľká Fatra	43600,811	1, 2, 5	
SKUEV0243	Rieka Orava	435,055	1, 2, 3, 4?, 5	
SKUEV0251	Zázrivské lazy	2808,095	1, 2, 5	
SKUEV0252	Malá Fatra	21918,451	1, 2, 3, 5	
SKUEV0253	Váh	251,902	1, 2, 4?, 5	
SKUEV0255	Šujské rašelinisko	12,232	1	veľkosť, prepojenie biotopov
SKUEV0256	Strážovské vrchy	29366,391	1, 2, 5	
SKUEV0257	Poiplie	406,072	1, 2	
SKUEV0258	Tlstý vrch	1159,212	1, 3	
SKUEV0259	Stará hora	2799,139	1, 3, 4?	
SKUEV0260	Mäsiarsky bok	321,289	1, 2, 3, 5	
SKUEV0263	Hodrušská hornatina	11705,431	1, 3	
SKUEV0264	Klokoč	2568,296	1, 2, 3, 4?	
SKUEV0265	Suť	9806,076	1, 2, 3, 4?, 5	
SKUEV0266	Skalka	10844,611	1, 2	
SKUEV0268	Buková	9,449	2	veľkosť
SKUEV0273	Vtáčnik	9619,045	0	
SKUEV0282	Tisovský kras	1469,966	2, 5	
SKUEV0285	Rieka Muráň s prítokmi	204,285	1, 2, 3, 4?, 5	
SKUEV0287	Galmus	2690,066	0	
SKUEV0288	Kysucké Beskydy a Riečnica	7326,574	1, 2	
SKUEV0290	Horný tok Hornádu	290,061	1, 2, 5, 6?	
SKUEV0293	Kľúčovské rameno	539,819	1, 2, 5	
SKUEV0302	Ďumbierske Nízke Tatry	46583,311	1, 2, 5, 6?	
SKUEV0303	Alúvium Hrona	259,755	1, 2, 5	
SKUEV0304	Oravská vodná nádrž	251,338	2, 6?	
SKUEV0307	Tatry	61735,311	1, 2, 5	
SKUEV0309	Rieka Poprad	34,334	1, 2, 5	
SKUEV0310	Kráľovoľské Nízke Tatry	35513,271	1, 2, 5	

SKUEV0312	Devínske alúvium Moravy	173,288	2	
SKUEV0313	Devínske jazero	1307,82	6	
SKUEV0314	Morava	372,33	1, 2	
SKUEV0328	Stredné Pohornádie	7275,57	2, 5	
SKUEV0331	Čergovský Minčol	4144,68	8	
SKUEV0336	Rieka Torysa	22,12	0	veľkosť
SKUEV0337	Pieniny	1301,22	1, 2, 5?	
SKUEV0338	Plavečské štrkoviská	66,24	1, 2, 5	
SKUEV0357	Cerová vrchovina – lesné biotopy	2626,48	1	prepojenie biotopov
SKUEV0365	Dálovský močiar	90,22	5	veľkosť?
SKUEV0366	Drienčanský kras	1719,96	3	
SKUEV0382	Turiec a Blatničianka	284,16	2, 5	
SKUEV0387	Beskyd	5415,37	9	
SKUEV0393	Dunaj	1511,16	7	
SKUEV0395	Pohrebište	85,83	2	
SKUEV0396	Devínske lúky	40,5	1, 2	
SKUEV0398	Slaná	36,76	8	
SKUEV0399	Bacúšska jelšina	4,26	0	veľkosť

Legenda:

- 1 – úbytok a fragmentácia biotopov
- 2 – antropogénne vyrušovanie
- 3 – množstvo vody
- 4 – kvalita vody
- 5 – mortalita na cestných komunikáciách
- 6 – prenasledovanie a pytliactvo

4) Návrh na ďalší monitoring druhu pre potreby reportingu pre EK ako aj pre jeho manažment

Členské štáty EÚ sú v súlade s článkom 17 smernice Rady 92/43/EHS o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín povinné každých šesť rokov vypracovať správu o vykonaní opatrení podľa smernice o biotopoch (tzv. reporting).

Na Slovensku dosiaľ nebol uskutočnený takýto monitoring vydry riečnej pre potreby reportingu a tiež nebola publikovaná ani schválená jeho oficiálna metodika. V roku 2005 bol vypracovaný návrh monitoringu, v rámci ktorého zaradili jeho spracovatelia vydru riečnu spoločne s ďalšími 18 taxónmi stredne veľkých a veľkých cicavcov (tab. 5) zaradená do skupiny Cicavce okrem netopierov (Mammalia).

Návrh metód monitorovania ich populácií nadväzoval na vypracované definovania priaznivého stavu populácií európsky významných cicavcov na Slovensku (POLÁK & SAXA 2005). Pri stanovení navrhovanej metodiky sa autor snažil ponúknuť všetky dostupné a zvládnuteľné metódy monitorovania drobných, stredne veľkých i veľkých cicavcov, pričom v tabuľkách u jednotlivých druhov odporúčal údajne najvhodnejšiu, ktorá dáva najpresnejšie výsledky a zároveň je odborne, personálne i materiálne najjednoduchšia. Ďalšie metódy sú uvádzané alternatívne, pretože zvládnuť tak rozdielne druhy, pokiaľ možno spoločne, vôbec nie je (a nebude) jednoduché (KROPIL 2005 b).

Napriek tomu, že autor zhodnotil, že „*Lutra lutra* je druh, ktorý na Slovensku je pravidelne monitorovaný a existujú užho dobré skúsenosti“, podrobný monitoring, ba dokonca ani celoplošné mapovanie dosiaľ realizované neboli. Predložené výsledky sú v podstate prvými za celé územie Slovenska.

Uvedený návrh monitoringu (tab. 6, 7) bol postavený pomerne veľkoryso a zrejme sa vzhľadom na kapacitné a finančné možnosti nebude dať zrealizovať v navrhovanom rozsahu.

Preto odporúčame:

V rámci celého Slovenska v päťročných intervaloch realizovať a vyhodnocovať celoplošné mapovanie vydry riečnej upravenou štandardnou metódou odporúčanou európskou sekciovou IUCN/SSC Otter Specialist Group (REUTHER et al. 2000, URBAN et al. 2010).

V ÚEV odporúčame, aby boli monitorované metódou sledovania návštevnosti vybraných lokalít a metódou sledovania obsadenosti vybraných lokalít (bodov) (POLEDNÍK et al. 2008). Počet mostov, resp. iných, vhodných lokalít, by však mal byť zvolený podľa konkrétnych podmienok daného ÚEV (veľkosť, tvar, typ biotopu). Frekvencia monitoringu by mala byť, vzhľadom na ich značný počet (91) volená tak, aby každá lokalita bola počas 5 ročného obdobia skontrolovaná aspoň dvakrát. V prípade, že monitoring lokality ukáže znižujúci trend stavu jej populácie, je možné v poslednom, šiestom roku uskutočniť tretí monitoring.

Pri návrhu a overovaní metód využiť napríklad skúsenosti britských odborníkov z podobného monitoringu (CHANIN 2003a, b, 2005).

Vo vybraných modelových územiach (napr. povodie rieky Turiec, Hornád, povodie horného toku rieky Hron, CHKO BR Poľana, CHKO Horná Orava, ÚEV Slovenský raj a inde) zisťovať početnosť populácie pomocou rôznych metód: zimným sčítaním vydry v celom území, resp. zimným sčítaním podľa stôp v štvorci 10 x 10 km (metodika napr. podľa

POLEDNÍK et al. 2008). Realizovať ju podľa možnosti každoročne (v závislosti na snehových podmienkach).

Okrem toho je potrebné pokračovať v monitoringu vydry v rámci Čiastkového monitorovacieho systému (ČMS) BIOTA a prípadne rozšíriť tento v súčasnosti výrazne poddimenzovaný monitoring vydry riečnej na väčší počet lokalít a na nich sledovať viac parametrov (negatívnych faktorov).

Vo vybraných ÚEV uskutočniť ichtyologické výskumy s cieľom zistenia reálnej potravnnej ponuky vydry riečnej, pretože potrava je kľúčovým zdrojom daného druhu.

Prijat' a realizovať vypracovaný program záchrany vydry (KADLEČÍK et al. 2009) a realizovať opatrenia, ktoré su v ňom navrhnuté, napr.:

- a) Pravidelne v dvojročných intervaloch monitorovať okrajové lokality výskytu vydry;
- b) Pokračovať vo výskume využívania rôznych typov stanovišť vydrou riečnou (v oblastiach s nízkou, ako aj s vysokou denzitou vydry), v monitoringu úkrytov a ich využívania a doterajšie aktivity doplniť podľa potreby využitím rádiotelemetrických techník, resp. infračervených kamier a fotopascí (metóda tzv. „camera trapping“);
- c) Monitorovať lokality s nárazovým a havarijným znečistením vodných tokov a vplyv na populáciu vydry a jej potravnú základňu, monitorovať lokality s prípadmi úhynov a poranení vydry spôsobených pascami, monitorovať lokality s plánovanou a realizovanou výstavbou vodných diel.

Literatúra

- BASS N., JENKINS D. & ROTHERY P. 1984: Ecology of otters in northern Scotland. V. The distribution of otter (*Lutra lutra*) faeces in relation to bankside vegetation on the river Dee in summer 1981. — *Journal of Applied Ecology* 21: 507-513.
- CONROY J. W. H. & CHANIN P. R. F. 1998. The status of the Eurasian otter (*Lutra lutra*), pp. 24–48. — In: DULFER R., CONROY J. W. H., NEL J. & GUTLEB A. C. (eds.), *Proceedings VIIth International Otter Colloquium: Otter Conservation – an example for a sustainable use of wetlands*. IUCN Otter Specialist Group Bulletin 19A, 396 pp.
- CONROY J. W. H. & CHANIN P. R. F. 2000. The status of the Eurasian otter (*Lutra lutra*) in Europe – a review. — *Journal of the International Otter Survival Fund* 1: 7–28.
- CORBET G. H. 1966. *The Terrestrial Mammals of the Western Europe*. — Foulis, London.
- GROOM M. J., MEFFE G. K. & CAROLL C. R. 2006: *Principles of conservation biology*, 3rd ed. — Sinauer Assoc. Inc. Sunderland, Mass., 699 pp.
- GRUBER B., REINEKING B., CALABRESE J.M., KRANZ A., POLEDNÍKOVÁ K., POLEDNÍK L., KLENKE R., VALENTIN A. & HENLE K. (2008) A new method for estimating visitation rates of cryptic animals via repeated surveys of indirect signs. — *Journal of Applied Ecology* 45: 728-735.
- HÁJKOVÁ P. 2008: *Ochranárska genetika vydry riečnej*. — Dizertačná práca. 100 pp. Ms. [depon. In: FPV MU, Brno].
- HÁJKOVÁ P., HÁJEK B., BRYJA J., ZEMANOVÁ B. & ZIMA J. 2004: The use of non-invasive genetic method for studying Eurasian otters (*Lutra lutra*). — Pp.: 157-165. In: ADAMEC M. & URBAN P. (eds). *Výskum a ochrana cicavcov na Slovensku VI*, 192 pp.
- HÁJKOVÁ P., PERTOLDI C., ZEMANOVÁ B., ROCHE K., HÁJEK B., BRYJA J. & ZIMA J. 2007. Genetic structure and evidence for recent population decline in Eurasian otter populations in the Czech and Slovak Republics: implications for conservation. — *Journal of Zoology, London* 272: 1–9.
- CHANIN P. 2003a: *Monitoring the Otter Conserving Natura 2000 Rivers Monitoring Series No. 10*, English Nature, Peterborough, 43 pp.
- CHANIN P. 2003b: *Ecology of the European Otter. Conserving Natura 2000 Rivers Ecology Series No. 10*. English Nature, Peterborough, 64 pp.
- CHANIN P. 2005: *Otter surveillance in SACs: testing the protocol*. English Nature Research Reports 664: 1-44.
- JANSSENS X., FONTAINE M. C., MICHAUX J. R., LIBOIS R., DE KERMABON J., DEFOURNY P. & BARET P. V. 2008: Genetic pattern of the recent recovery of European otters in southern France. — *Ecography* 31: 176-186.
- KADLEČÍK J., URBAN P., KADLEČÍKOVÁ Z. & ADAMEC M. 2009: *Program záchrany vydry riečnej (Lutra lutra Linnaeus, 1758). Aktualizácia pre obdobie rokov 2009–2013*. — Msc. [depon. in: Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky, Banská Bystrica.]
- KROPIL R. 2005a: *Vydra riečna (Lutra lutra)*. — Pp: 501-502. In: POLÁK P. & SAXA A. (eds.) 2005: *Priaznivý stav biotopov a druhov európskeho významu*. — ŠOP SR, Banská Bystrica, 736 pp.
- KROPIL R. 2005b: *Vydra riečna (Lutra lutra)*. — Pp. 250-251. In: ANONYMUS (ed.): *Hodnotenie stavu biotopov a druhov Európskeho významu. Návrh metód monitoringu biotopov a druhov európskeho významu*. ŠOP SR, Banská Bystrica, 515 pp.

- KRUUK H. 1995: Wild Otters. Predation and Population. — Oxford university press, Oxford, New York, Tokyo, 290 pp.
- KRUUK H. 2006. Otters: ecology, behaviour and conservation. — Oxford University Press. Oxford, 265 pp.
- KUČEROVÁ M., ROCHE K. & TOMAN A. 2001: Rozšíření vydry říční (*Lutra lutra*) v České republice. — Bulletin Vydra 11: 37–39.
- LAMPA S., GRUBER B., HENLE K. & HOEHN M. 2008: An optimisation approach to increase DNA amplification success otter faeces. — Conserv. Genetics 9: 201-210.
- MACDONALD S. M. & MASON C. F. 1990: Action Plan for European Otters. — Pp. 29-40. In: FOSTER-TURLEY, P., MACDONALD, S. & MASON, CH.: Otters. An Action Plan for their Conservation. IUCN, Gland, 126 pp.
- MACDONALD, S. M. & MASON, C. F., 1994: Status and conservation needs of the otter (*Lutra lutra*) in the western Palearctic. — Council of Europe Press, Strasbourg, 55 pp.
- MASON C. F. & MACDONALD S. M. 1986: Otters, ecology and conservation. — Cambridge University Press, 236 pp.
- POLÁK P. & SAXA A. (eds.) 2005: Priaznivý stav biotopov a druhov európskeho významu. — ŠOP SR, Banská Bystrica, 736 pp.
- POLEDNÍK L., POLEDNÍKOVÁ K. & HLAVÁČ V. 2007: Rozšíření vydry říční (*Lutra lutra*) v České republice v roce 2006. — Bulletin Vydra 14: 4–6.
- POLEDNÍK L., POLEDNÍKOVÁ K., ROCHE M., HÁJKOVÁ P., TOMAN A., VÁCLAVÍKOVÁ M., HLAVÁČ V. BERAN V., NOVÁ P., MARHOUL P., PACOVSKÁ M., RŮŽIČKOVÁ O., MINÁRIKOVÁ T. & VĚTROVCOVÁ J. 2008: Záchranný program – program péče pro vydru říční (*Lutra lutra*) v České republice v letech 2008 – 2018. — AOPK ČR, 78 pp. (ms.)
- PRIMACK R. B. 2004. A primer of conservation biology. 3rd edition. — Sinauer Associates, Inc. Publishers, Sunderland, Massachusetts, USA, 320 pp.
- REUTHER C. 1998: The Otter (*Lutra lutra*) in Europe - Recent Developments and Future Needs. — IUCN Otter Specialist Group Bulletin 19A (Proceedings VIIth International Otter Colloquium, Trebon, Czech Republic) 282-291.
- REUTHER C., DOLCH D., GREEN R., JAHRL J., JEFFERIES D., KREKEMEYER A., KUCEROVA M., MADSEN, A. B., ROMANOWSKI J., ROCHE K., RUIZ-OLMO J., TEUBNER J. & TRINDADE A. 2000: Surveying and monitoring distribution and population trends of the Eurasian otter (*Lutra lutra*): Guidelines and evaluation of the standard method for surveys as recommended by the European section of the IUCN/SSC Otter Specialist Group. — Habitat 12, Hankensbüttel, Germany, 148 pp.
- ROOS A., GREYERZ E., OLSSON M. & SANDEGREN F. 2001: The Otter (*Lutra lutra*) in Sweden – population trends in relation to DDT and total PCB concentrations during 1968 -99. — Env. Poll. 111: 457-469.
- SOULÉ M. 1985: What is Conservation Biology? A new synthetic discipline addresses the dynamics and problems. — BioScience (35)11: 727-734.
- SOULÉ M. E. (ed.) 1986. Conservation biology. The science of scarcity and diversity. — Sinauer Associates, Inc., Sunderland, Massachusetts, 584 pp.
- URBAN P. 1999: K ekológii vydry riečnej (*Lutra lutra* L.) na Slovensku. — Dizertačná práca. Ústav ekológie lesa Slovenskej akadémie vied, Zvolen, 104 pp. (msc.).
- URBAN P. 2008. Overovanie metodiky celoslovenského mapovania vydry riečnej (*Lutra lutra*) vo vybraných
regiónoch Slovenska. — Folia faunistica Slovaca 13 (11): 71-78.

- URBAN P. 2010a. Rozšírenie vydry riečnej (*Lutra lutra* L.) v Krupinskej planine a Ipeľskej kotline - overovanie metodiky celoslovenského mapovania. — Pp. 185–191. In: URBAN P. & UHRIN M. (eds): Príroda Príbeliec a širšieho okolia Mikroregiónu Východný Hont. Zborník referátov z odbornej konferencie (23.–24. 11. 2007), Obecný úrad Príbelce a Katedra biológie a ekológie FPV UMB v Banskej Bystrici, 198 pp.
- URBAN P. 2010b: Ekologické a environmentálne faktory priestorového rozšírenia vydry riečnej na Slovensku. Habilitačná práca. — FPV UKF, Nitra, 225 pp.
- URBAN P. & KADLEČÍK J. 2001: Program záchrany chráneného ohrozeného druhu vydry riečna *Lutra lutra* (Linnaeus, 1758). — Program záchrany. (msc). [depon. in: Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky, Banská Bystrica], resp. dostupné na internete: <http://www.sopsr.sk/cinnost/programy/PZ%20Lutra%20lutra.pdf>.
- URBAN P. & ADAMEC M. 2007. Mapovanie vydry riečnej (*Lutra lutra* L.) na Slovensku. — Chránené územia Slovenska 73: 23–24.
- URBAN P. & TOPERCER J. 2001: K značkovaciemu správaniu vydry riečnej (*Lutra lutra* L.) na strednom Slovensku. — Folia venatoria (Poľovnícky zborník, Myslivecký sborník) 30–31: 207–224.
- URBAN P., ADAMEC M. & SAXA A. 2008: Aktuálne rozšírenie vydry riečnej (*Lutra lutra*) na Slovensku. — Pp.: 220-229. In: ADAMEC M., URBAN P. & ADAMCOVÁ M. (eds.). Výskum a ochrana cicavcov na Slovensku VIII. Zborník referátov z konferencie (Zvolen 12.-13. 10. 2007). ŠOP SR, Banská Bystrica, 248 pp.
- URBAN P., TOPERCER J., KADLEČÍK J. & KADLEČÍKOVÁ Z. 2010. Distribution, biology, risks and conservation of the Eurasian otter (*Lutra lutra* L.) in Slovakia. — FPV UMB, Banská Bystrica, 152 pp.
- URBAN P., URBANOVÁ E., ADAMEC M. & SAXA A. 2010. Results of two Slovak national mappings of the Eurasian otter (*Lutra lutra*) in Slovakia. — Ochrana prírody 26 (in press).
- VAN DYKE F. 2008. Conservation Biology: Foundations, Concepts, Applications, 2nd ed. — Springer Verlag. 478 pp.

Prílohy

Tab. 5 Prehľad taxónov veľkých a stredne veľkých cicavcov z prílohy Smernice o biotopoch, pre ktoré sa spracúval návrh hodnotenia ich priaznivého stavu (Kropil 2005b)

P.č.	Vedecký názov	Príloha HD	Slovenský názov
1	<i>Bison bonasus</i>	2, 4	zubor hrivnatý/ zubor lesný
2	<i>Canis lupus</i>	2, 5	vlk dravý
3	<i>Castor fiber</i>	2, 4	bobor vodný
4	<i>Cricetus cricetus</i>	4	škrečok poľný
5	<i>Dryomys nitedula</i>	4	plch lesný
6	<i>Felis silvestris</i>	4	mačka divá
7	<i>Lutra lutra</i>	2, 4	vydra riečna
8	<i>Lynx lynx</i>	2, 4	rys ostrovid
9	<i>Marmota marmota latirostris</i>	2, 4	svišť vrchovský
10	<i>Martes martes</i>	5	kuna lesná
11	<i>Microtus oeconomus mehelyi</i>	2, 4	hraboš severský panónsky
12	<i>Microtus tatricus</i>	2, 4	hraboš tatranský
13	<i>Muscardinus avellanarius</i>	4	plch lieskový
14	<i>Mustela eversmannii</i>	2	tchor stepný
15	<i>Mustela putorius</i>	5	tchor tmavý
16	<i>Rupicapra rupicapra tatrica</i>	2, 4	kamzík vrchovský
17	<i>Sicista betulina</i>	4	myšovka horská
18	<i>Spermophilus citellus</i>	2	syseľ pasienkový
19	<i>Ursus arctos</i>	2, 4	medveď hnedý

Tab. 6 : Návrh monitorovacích plôch vydry riečnej (*Lutra lutra*) pre potreby priaznivého stavu (KROPIL 2005b)

Minimálny počet monitorovaných lokalít: 40 (5 celoplošne/40 vzorkový výber)

Návrh monitorovacích plôch:

Biogeografický región	
ALPSKÝ (subregión KARPATSKÝ)	PANÓNSKY
SKUEV0048 Dukla	SKUEV0006 Rieka Latorica
SKUEV0112 Slovenský raj	SKUEV0090 Dunajské luhy
SKUEV0141 Rieka Belá	SKUEV0163 Rudava
SKUEV0192 Prosečné	SKUEV0182 Čičovské luhy
SKUEV0197 Salatín	SKUEV0184 Burda
SKUEV0205 Hubková	SKUEV0313 Devínske jazero
SKUEV0209 Morské oko	SKUEV0357 Cerová vrchovina - lesné biotopy
SKUEV0216 Sitno	SKUEV0393 Dunaj
SKUEV0225 Muránska planina	
SKUEV0229 Beskyd	
SKUEV0238 Veľká Fatra	
SKUEV0243 Rieka Orava	
SKUEV0251 Malá Fatra	
SKUEV0256 Strážovské vrchy	
SKUEV0258 Tlstý vrch	
SKUEV0259 Stará hora	
SKUEV0263 Hodrušská hornatina	
SKUEV0266 Skalka	
SKUEV0273 Vtáčnik	
SKUEV0282 Tisovský kras	
SKUEV0287 Galmus	
SKUEV0288 Kysucké Beskydy a Riečnica	
SKUEV0302 Ďumbierske Nízke Tatry	
SKUEV0307 Tatry	
SKUEV0310 Kráľovohoľské Nízke Tatry	
SKUEV0319 Poľana	
SKUEV0328 Stredné Pohornádie	
SKUEV0331 Čergovský Minčol	
SKUEV0337 Pieniny	
SKUEV0366 Drienčanský kras	
SKUEV0387 Beskyd	

Tab. 7 : Návrh monitoringu vydry riečnej (*Lutra lutra*) pre potreby priaznivého stavu (KROPIL 2005b)

Bioto p	Reprodukčný biotop	Rozloha reprodukčného biotopu	B	Každých 6 rokov	Leto-zima	celodenne	
	Potravný biotop	Rozloha potravného biotopu	B	Každých 6 rokov	Leto-zima	celodenne	

Kritériá hodnotenia	Monitorovaný parameter	Metóda	Frekvencia	Čas v rámci		Poznámka	
				roka	dňa		
Popu lácia	Veľkosť populácie /populačná hustota	Počet jedincov resp. počet jedincov na 100 km tokov	A5 resp. A6, A8	Každoročne	Leto-zima	celodenn e	
	Populačný trend celoslovenský /na lokalite	Trend početnosti	A5 resp. A6, A8	Každých 6 rokov	Leto-zima	celodenn e	
	Areálový trend	Relatívna zmena veľkosti areálu v %	A5 resp. A6, A8	Každých 6 rokov	Leto-zima	celodenn e	
Ohr ozeni a	Vyrušovanie a prenasledovanie druhu	Miera vyrušovania	C1	Každých 6 rokov	Leto-zima	celodenn e	
	Reprodukčný a potravný biotop	Miera ohrozenia reprodukčného a potravného biotopu	C2	Každých 6 rokov	Leto-zima	celodenn e	

Tab. 8 : Návrh formulára monitoringu evidencie trusových značiek (CHANIN 2003a)

Appendix C: Recording form for preliminary survey of potential spraint monitoring sites

Ref number	Sub catchment		
Grid Ref.	Stream name		
Suitable for use?	Yes/No/Possibly	Width of bridge	>15m / 5-15m / <5m
Needs Artif. site?	Yes/No/Possibly	Max depth under bridge	<25cm / 25-75cm / >75cm
Permission needed?	Yes/No		
Spraints recorded	Dried Fragmented:	Dried intact:	Not fully dry:
Footprints found?	Yes/No		

Mark: nature and position of potential spraint sites; location and type of signs found; parking place.

Notes on:
Suitability; need for artificial spraint site:
Potential spraint sites:
Parking/Access:
Hazards:
Post survey notes:

Tab. 9 : Návrh upraveného formulára monitoringu evidencie trusových značiek v územiach európskeho významu (CHANIN 2005)

a)

Potential spraint monitoring sites

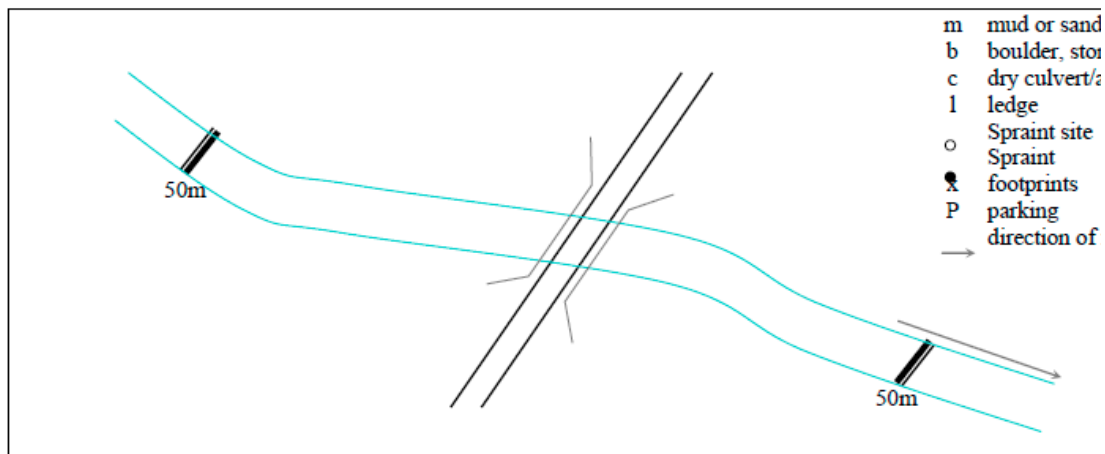
River:

Site ref number		Sub catchment	
Grid Ref.		Stream name	

Suitable for use?	Yes/No/Possibly	Width at bridge	<5m / 5-15m / 15-30m / >30m
Needs Artif. Site?	Yes/No/Possibly	Max depth under bridge	<25cm / 25-75cm / >75cm
Permission needed?	Yes/No		

Spraints recorded	Dried Fragmented:	Dried intact:	Not fully dry:
Footprints found?	Yes/No	Other sign:	

Mark: nature and position of potential spraint sites; location and type of signs found; parking place.

Notes on:

Suitability:

Need for artificial spraint site:

Potential spraints sites (>5m from bridge):

Parking:

Access:

Hazards:

Post survey notes:

Photograph refs:

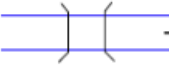
b)

Potential spraint monitoring sites

River:

Site ref number		Sub catchment	
Grid Ref.		Stream name	
Suitable for use?	Yes/No/Possibly	Width at bridge	<5m / 5-15m / 15-30m / >30m
Needs Artif. Site?	Yes/No/Possibly	Max depth under bridge	<25cm / 25-75cm / >75cm
Permission needed?	Yes/No		
Spraints recorded	Dried Fragmented:	Dried intact:	Not fully dry:
Footprints found?	Yes/No	Other sign:	

Notes on:

Suitability: give details only if a 'possible site':	
Need for artificial spraint site (use diagram left to indicate location):	
Potential spraint sites (if not obvious and if more than 5m from bridge):	
Parking (if not obvious):	
Access: restrictions, if not obvious; where to get permission:	
Hazards:	
Notes:	Photograph refs:

Vypracoval: Ing. Peter Urban, PhD., v Sliachi, 28. oktobra 2010